

Grefsheim sett fra havsiden.

Karl, skilte politisk lag med sine søsken, som var svensksinnet, og gikk i Christian den annens tjeneste. Han satte livet til — under Stockholms beleiring i 1520, men det gjorde også bror Erik, han var en av dem som ble hugget ned i det Stockholmske blodbad.

FRA tårnet i Hamardomen stirrer en mann over Mjøsa, den del av den som heter Storfjorden, til Grefsheim. Bisp, herr Mogens, sitter i studerkammeret i sin borg og lytter, det trekker litt ut med ringingen til høymesse, men så — plutselig synes hele det store komplekset å skjelve. Storklokken begynner å ringe, sterkt og kallende.

Da vet bisp at jomfru Karine til Grefsheim har satt ut fra sitt gods og at hennes praktfulle båt, rodd av 12 mann, er underveis til Guds hus, Hamardomen. Det er en gammel skikk at klokkene tier til hun er dradd ut fra Grefsheim. Den mektige dame, Knut Alvssønns søster, er nu ene-eier av det verdige gods, som ikke bare omfatter eiendommene på Grefsheim, men hus og jord og skog over hele landet. Hun skjenket før sin død i 1537 Grefsheim og hundre gårder på Østlandet til Hamar bispestol og domkirke.

Mens hun ennå lå på bære, kom herren til Hovinsholm — på Helgøya som ligger i nærheten — Iver Jenssøn Jernskjegg over til Grefsheim for å ta vare på arven, han «slog tilhobe i kister ok skrin ok ville det paa Hr. Truids Vegne annamme ok forsvare». Det var ikke på egne vegne han handlet. Truid var den danske riksråd Truid Ulfstand, gift med en datter av jomfru Karines bror-datter, Gørvel, og mente seg vel berettiget til det verdige gods. Bisp Mogens' folk fikk forhindret Iver Jernskjegg i å ta skattene, som ble ført til Hamar. Men det varte ikke lenge før Truid Ulfstand kom selv med menn og makt og tvang bisp til å gi fra seg arven.

Så måtte Herr Mogens, den siste katolske biskop i Norge, gå i fangenskap og døde i København, få år senere.

Fru Gørvel ble ene-eier av Grefsheim og det øvrige norske gods. Hun overdrog det i 1570-årene til Kronen og noe senere testamenterte hun også sitt svenske og danske gods til Christian den fjerde.

MANGE store navn har også senere vært knyttet til Grefsheim, en av dem var Tor-denskiolds nevø kanselliråd Jens Grønbech Wessel. I nyere tid er navnet Egeberg kommet inn i den lange rekke av eiere. Sorenskriver Johan Egeberg, gift med en datter av Christianias store mann Jacob Meyer, kjøpte eiendommen i

1867. De hadde ingen barn og tok til seg en brordatter av Egeberg, som senere ble gift med stempelpapirforvalter Ove Mellbye. Heller ikke i dette ekteskap var det barn. Mellbye var gift to ganger, annen gang med professor P. A. Munchs datter Sophie. I dette ekteskap kom i 1866 en sønn til verden, som ble adoptert av Egeberg og

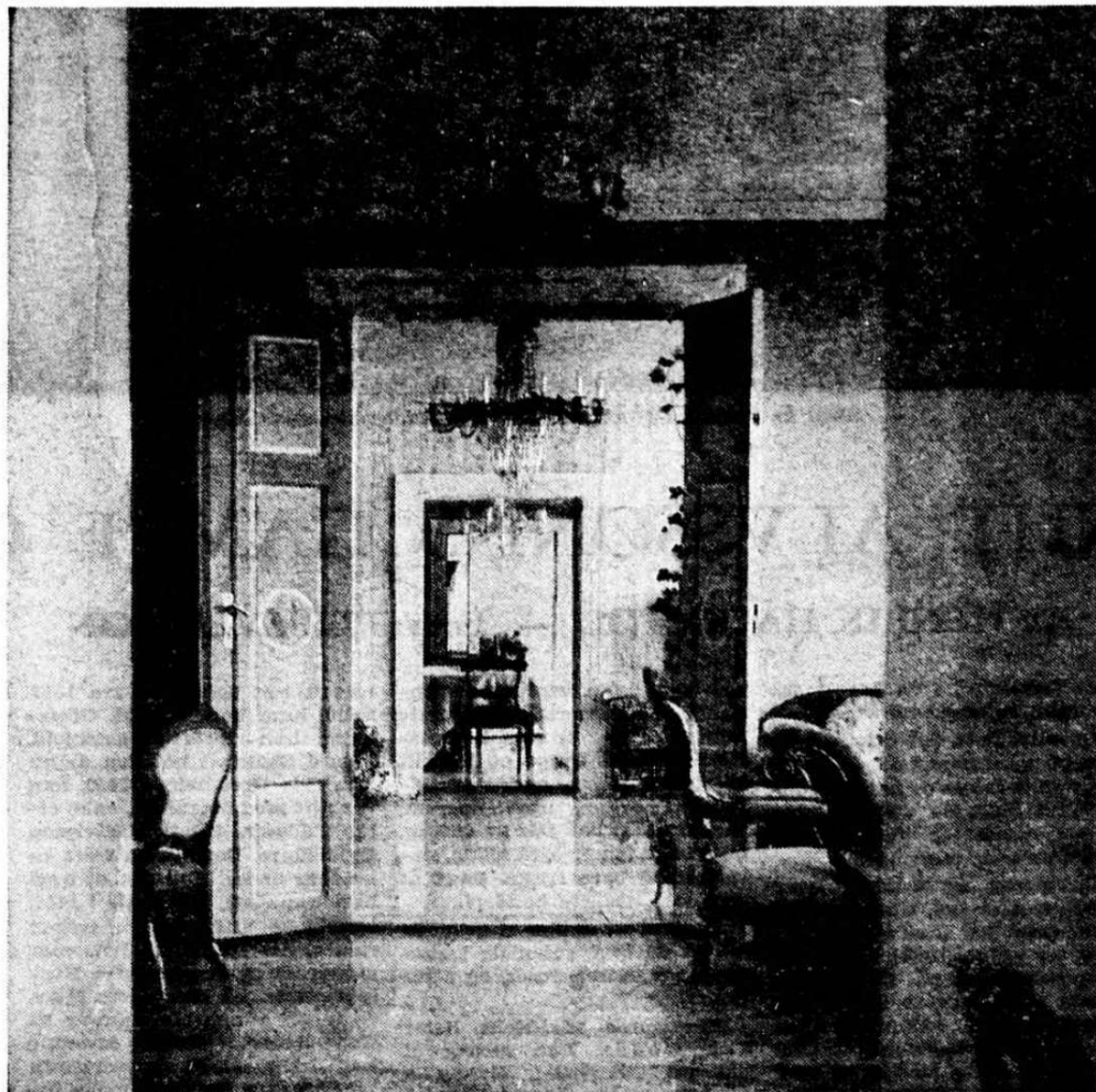
etter ham arvet Grefsheim. Det var Johan Egeberg Mellbye, den mann som skulle komme til å spille en fremtredende rolle i norsk jordbruk og i norsk politikk og som har fått heders-epitetet bondehøvding knyttet til sitt navn.

Det står fremdeles og vil stå glans om dette navn, som det kanskje er særlig grunn til å minnes når da bureisningen i Norge feirer femti-årsjubileum. «Ny Jord» stod det på en av de stoite faner som Johan Mellbye var med å løfte i 1912. Det ble mange faner etterhvert og smell var det i dem alle.

Idag er Jan og Lennart Mellbye eiere av Grefsheim, som foruten gårdsbruk også omfatter gartneri og planteskole. Den siste drives av Lennart Mellbye.

Den staselige hovedbygning er 125 år gammel, men fikk i 1902 påbygget en rekke arker. Det gamle Grefsheim, det fra Knut Alvssønns, fru Meretes og fru Gørvels tid, brant i 1714, og et nytt ble bygget og stod i omkring 115 år.

Da den unge Johan Mellbye i 1889 overtok Grefsheim, hadde han ført dagbok i ett år allerede — han fortsatte med det hele sitt liv — og hadde der opptegnet alt han mente han kunne få bruk for i det yrke han skulle vie sitt liv. Litt tilpasningsevne har nok Christiania-gutten Johan Mellbye hatt bruk for i denne tid, men det varte ikke lenge før han og Grefsheim var ett. Statsråd Mellbyes dagbok, som nu er et av klenodiene på det gamle herresetet, er et dokument av kulturhistorisk betydning. Det er også en annen dagbok, som blir like omhyggelig oppbevart på Grefsheim: P. A. Munchs, fra hans guttedager. Også andre Munch-minner gjemmes i husets skattkiste, bl. a. originalmanuskriptet til P. A. Munchs bearbeidelse av «Fagrskinna». Forskere har gjennompløyet det alt sammen forlengst, men den

Gløtt gjennom tre av stuen på Grefsheim.